

TOWARZYSTWO
NAUKOWE
KATOLICKIEGO
UNIwersYTETU
LUBELSKIEGO

Roczniki

TOM

XXV

1977

ANNALES DE LETTRES ET SCIENCES HUMAINES
ANNALS OF ARTS

Humanistyczne

5

HISTORIA SZTUKI

Towarzystwo Naukowe
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego

Tom XXV, zeszyt 5

1977

1/c_M

ROCZNIKI HUMANISTYCZNE

HISTORIA SZTUKI

Antoni Maśliński

ZAGADNIENIE MANIERYZMU

LUBLIN 1977

ZAGADNIENIE MANIERYZMU

Część I.

Niezwykle skomplikowana sztuka prawie całego XVI w. i 1 poł. XVII w. doczekała się ogromnej literatury, która — dziś już trudno powiedzieć — czy bardziej wyjaśniła, czy może bardziej zaciemniła obraz manieryzmu.

Manieryzm jest niewątpliwie interesującym zjawiskiem. Aby jednak pojęcie manieryzmu było pożytecznym instrumentem badawczym, nie może ono obejmować zbyt szerokiego wachlarza zjawisk artystycznych. Tymczasem włącza się doń dzieła sztuki nie tylko o cechach różnych ale i sprzecznych, np. budowie Peruzziego, Ammanatiego, czy Giulia Romana, a na północ od Alp Vredemana de Vries obok dzieł Palladia czy Maderny — nie mówiąc już o rozciąganiu pojęcia, „manieryzm” w sensie ponadczasowym na wszelkie późne fazy formacji stylowych, jak np. na późno hellenistyczną czy późnorzymską, a także na formację późnego romannizmu, gotyku czy rokoka. Z drugiej strony zaciemniają obraz manieryzmu te poglądy nowszej literatury, które odrzucają „ekspresjonistyczną” interpretację manieryzmu i jego antyklasycyzm, oraz proponują interpretację hedonistyczną. Manieryzm włoski miałby być kontynuacją sztuki renesansu, w duchu większej elegancji, jako wyraz obowiązujących dobrych manier kultury dworskiej *¹.

Nie tu miejsce na przedstawienie historiografii manieryzmu, zwłaszcza,

* O kontrapoście zob. A. Maśliński. *Kontrapost jako kryterium humanizmu w sztuce*. „Roczniki Humanistyczne” 20:1972 z. 5 s. 51-69, nadto w książce pt. *Humanizm w sztuce* (w druku). Tu wydaje się konieczne wyjaśnienie tych i innych upożewzań, niektórych nawet szerzej ze względu na ich decydującą rolę w ocenie malarstwa i rzeźby manieryzmu. Pozy „otium sapientis” i „krok tanecmistrza” zaczerpnięto z: E. Battisti. *Human Figure. Visualisation and Representation of the Figure*. W: *Encyclopedia of World Art*. T. 7. London 1958 s. 666, 675.

¹ J. Shearman. *Mannerism*. Harmondsworth, Middlesex 1967 (w polskim przekładzie *Manieryzm*. Warszawa 1970, tłum. M. Skibniewska). Książka stanowi rozwinięcie też wyrażonych przez Shearmana wcześniej w rozprawie pt. *Maniera as an Aesthetic Ideal*. W: *The Renaissance and Mannerism. Studies in Western Art. Acts of the Twentieth International Congress of the History of Art*. T. 2. Princeton New